

استفتاءات وقف

از مقام معظم رهبری (ادام الله ظلّه)

استفتاء: از سالیان قبل مغازه‌های وقفی بدون دریافت هیچ گونه سرقفلی به صورت اجاره توسط متولیان قبل به افراد واگذار گردیده، اینک که مدت اجاره تمام گردیده و اوقاف قصد بازسازی مجدد املاک موصوف را دارد، مستأجرین مزبور حاضر به تخلیه و تحویل مغازه به موقوفه نشده و مدعی دریافت حق کسب و پیشه و یا سرقفلی مغازه از متولی وقف می‌باشند.

۱) مستدعی است اعلام فرمایید شرعاً پرداخت و دریافت وجه مورد درخواست در فرض مذکور برای طرفین چه حکمی دارد؟

۲) فرضاً چنانچه وجهی به مستأجرین قبلی به عنوان سرقفلی پرداخته باشند، آیا موقوفه هنگام تخلیه ملک خود مدیون به پرداخت آن به مستأجر فعلی می‌باشد یا خیر؟

بسمه
 ۱- حق کسب و پیشه حق ثابت در شرع نیست، با اکر در این باره
 در جمهوری اسلامی مقرراتی باشد مراعات قانون آن لازم است
 ۲- و نیز اگر مستأجر سرقفلی نداده باشد حق سرقفلی ندارد
 اگر مستأجر سرقفلی داده به کسی که حق گرفتن سرقفلی نداشته
 حق سرقفلی بدیاری کند و آء و السلام .
 ۲۸۳۳۹

بسمه تعالی

۱- حق کسب و پیشه حق ثابت در شرع نیست بلی اگر در این باره در جمهوری اسلامی مقرراتی باشد، مراعات قانون آن لازم است و نیز اگر مستأجر سرقفلی نداده باشد، حق سرقفلی ندارد.

۲- اگر مستأجر سرقفلی داده به کسی که حق گرفتن سرقفلی نداشته، حق

سرقفلی پیدا نمی‌کند، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: در مواردی که واقف در وقفنامه امر تولیت را به اولاد خود نسللاً بعد نسل تفویض فرموده است آیا متصرف بودن متولی از اولاد به صفات عمومی کفایت و امانت و احیاناً عدالت نیز در اداره امور موقوفه به نظر مبارک حضرت تعالی لازم است یا خیر؟

بسمه تعالی
عده‌الشرط نیست، در بنا بر بنیاد معنی تواند وقف را اداره کنند می‌تواند کمک و وکیل بگیرد
ولی اگر در وقف خیانت کند، حاکم شرع او را عزل
و شخص امینی را به جای او نصب می‌کند، والله العالم
۲۸۳۳۸

بسمه تعالی

عدالت شرط نیست، و چنانچه به تنهایی نمی‌تواند وقف را اداره کند، می‌تواند کمک و وکیل بگیرد ولی اگر در وقف خیانت کند، حاکم شرع او را عزل و شخص امینی را به جای او نصب می‌کند، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: برخی از اشخاص متصرف در املاک موقوفه بدون موافقت متولی شرعی موقوفه، اقدام به ساخت‌وساز و سرمایه‌گذاری بر روی املاک موقوفه نموده‌اند، اکنون که متولی شرعی به استرداد حقوق وقف اقدام نموده، متصرفین موصوف بدون داشتن رابطه استیجاری به استناد این که چندین سال است املاک وقف را در اختیار دارند از واگذاری املاک موقوفه به متولی خودداری و مدعی دریافت هزینه‌های انجام داده و خسارات وارده به خود می‌باشند. در حالی که اصل تصرف و انجام عملیات موصوف به جهت این که بدون اجازه و رضایت متولی انجام یافته، ظاهراً عاری از وجاهت

شرعی به نظر می‌رسد.

مستدعی است تکلیف شرعی و الهی هر یک از طرفین متولی و متصرف را در فرض مرقوم بیان فرمایید.

بسمه
در فرض مرقوم مستأجر باید وقف را تخلیه کند
و کمتر در در موقوفه ضامن مخارج و
خسارات وارده نیست. و
اگر اعیانی در موقوفه احدث کرده
مالک اعیانی است و اگر مالک
ومی ترا از آنرا مطالبه کند و
در این فرض نیاز به معامله یا
معامله هست و اگر مالک

۲۸۳۴۰

بسمه تعالی

در فرض مرقوم مستأجر باید وقف را تخلیه کند و تحویل دهد و موقوفه ضامن مخارج و خسارات وارده نیست، بلی اگر اعیانی در موقوفه احدث کرده، مالک اعیانی است والله العالم.
و می‌تواند آن را مطالبه کند و در این فرض نیاز به معامله یا مصالحه هست، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: در صورتی که واقف یکی از مصارف موقوفه خود را به طور مطلق جهت سادات اختصاص داده باشد. آیا اشخاصی که فقط مادرشان سیده بوده باشند مشمول سهم سادات مقرر در وقفنامه واقف می‌باشند یا خیر؟ واقف دیگر در وقفنامه متمم خود چنین عباراتی را نقل فرموده‌اند (قسمت چهارم به جهت خصوص مؤنه اولاد ذکور است نسلاً بعد نسل از این که ثلث از منافع این موقوفه را خرج نموده انفاق نمایند فی سبیل الله در صله ارحام از ذریه علویه) آیا در فرض مرقوم اشخاص اناث یا ذکوری که از طریق مادر منصوب به واقف باشند جزء موقوف علیهم از ارحام قرار می‌گیرند یا خیر؟

بِسْمِ
 سید کسی است که از طرف پدر منتسب باشد
 و اناث از طرف مادر کافیه نیست
 ولی اولاد و ذریه و نحو آن شامل منتسب

از طرف مادر هم می‌شود، در ۲۸۳۴۱

بسمه تعالی

سید کسی است که از طرف پدر منتسب باشد و انتساب از طرف مادر کافی نیست ولی اولاد و ذریه و نحو آن شامل منتسب از طرف مادر هم می‌شود، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: در روستایی قبرستان قدیمی وجود دارد که محل دفن مردگان مؤمنین از گذشته تاکنون است، در گوشه‌ای از آن حسینیه‌ای قرار دارد که در عزای حضرت سید الشهداء علیه السلام استفاده می‌شود، اینک با توجه به این که جمعیت اهالی این محل افزایش یافته و حسینیه مذکور برای عزاداری

بسیار ضیق است، آیا افزایش مساحت حسینیّه از حیث تصرف در زمین قبرستان ممنوعیت خواهد داشت؟ البته با توجه به این که وقفنامه‌ای در ارتباط با این قبرستان و حسینیّه در دست نیست، لذا خواهشمندیم وظیفه شرعی ما را در ارتباط با توسعه حسینیّه بیان فرمایید.

بِسْمِ
 در حکم بر قفیت داشتن وقف نامه لازم نیست
 اگر در محل معروف به وقف است حکم بر وقف
 بودن آنها میسرود بنا بر این از قبرستان
 نمی توانه جری حسینیّه قرار دهند
 ۲۷۸۵۷

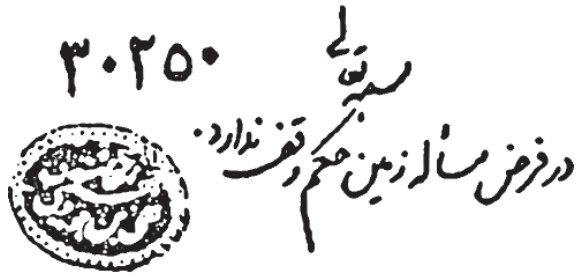
بسمه تعالی

در حکم به وقفیت داشتن وقفنامه لازم نیست اگر در محل معروف به وقف است حکم به وقف بودن آنها می شود بنا بر این از قبرستان نمی توانند جزء حسینیّه قرار دهند، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: پدر اینجانب در زمان حیات خود فرموده بودند «فلان زمین را داده‌ام یا می خواهم بدهم برای مسجد» یا این که گفته.

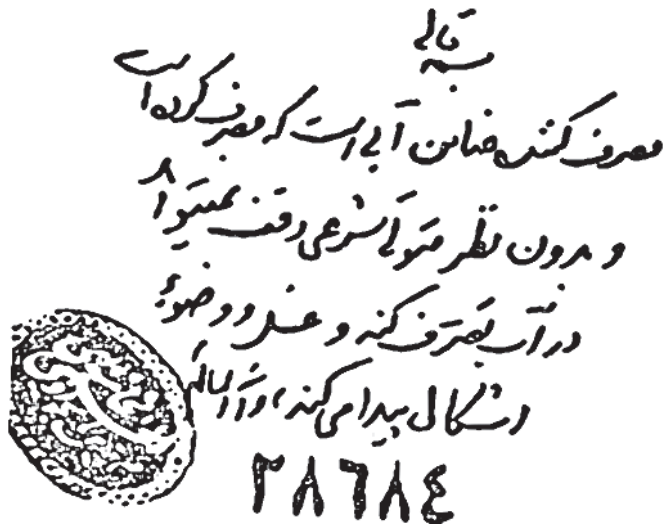
الف) می خواهم وقف کنم برای مسجد آیا بنا بر اظهارات فوق وقف منعقد شده یا خیر؟
 ب) در صورت انعقاد با توجه به این که روستای ما نیاز به مسجد جدید ندارد، آیا می توان آن را فروخت و خرج مساجد دیگر نمود؟

بسمه تعالی
در فرض مسأله، زمین حکم وقف ندارد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: در مواردی که دستگاه‌های دولتی بدون اذن متولی شرعی موقوفات و بدون پرداخت حقوق وقف مبادرت به حفر چاه و ایجاد شبکه لوله‌گذاری در اراضی و املاک موقوفه می‌نمایند، آیا ضمانت شرعی پرداخت حقوق وقف متوجه مصرف‌کنندگان و مشترکین است یا دستگاه مجری طرح؟ با علم به عدم پرداخت حقوق وقف، انجام وضو و غسل با چنین آبی به چه صورت است؟

بسمه تعالی
مصرف‌کننده ضامن آبی است که مصرف کرده است و بدون نظر متولی

شرعی وقف نمی‌تواند در آب تصرف کند و غسل و وضو اشکال پیدا می‌کند،
والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: سازمان اوقاف و ادارات اوقاف برابر بند یک از ماده یک قانون تشکیلات و اختیارات سازمان اوقاف و امور خیریه مصوب ۱۳۶۳/۱۰/۲ مجلس شورای اسلامی به‌عنوان متولی موقوفاتی می‌باشد که فاقد متولی بوده (تا تعیین متولی)، حال در شهرستانی برابر وقفنامه سه نفر از اهالی شهرستان با رأی مردم جهت تولیت باید انتخاب شوند ولی تاکنون این اتفاق صورت نگرفته است و موقوفه فاقد متولی بوده است و سازمان اوقاف تولیت موقوفه را به‌عهده دارد و سالیان زیادی است که امور موقوفه را انجام می‌دهد و هنوز اقدامی در رابطه با تعیین متولی از طرف مردم صورت نگرفته و نمی‌گیرد لذا سؤال این است:

(۱) آیا اداره اوقاف که برابر قانون متولی موقوفه می‌باشد، شرعاً نیز متولی می‌باشد یا خیر؟
(۲) در صورت منفی بودن پاسخ، مردمی که از موقوفه استفاده می‌کنند و حقوق وقف را به‌دلیل این که موقوفه متولی شرعی ندارد، پرداخت نمی‌کنند چیست؟ آیا استفاده، حکم غصب را دارد یا خیر؟ (بدون اذن متولی قانونی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- متولای مانورده که مطابق قانون جمهوری اسلامی ایران است و دارد
متولای شرعی نیز نیست.

۲- تصرف در وقف بدون نظر متولای شرعی حکم غصب را دارد

۲۸۷۵۷

بسمه تعالی

۱- متولی قانونی که مطابق قانون جمهوری اسلامی تولیت دارد، متولی

شرعی نیز هست.

۲- تصرف در وقف بدون نظر متولی شرعی حکم غصب را دارد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: لطفا نظر مبارکتان را درباره موارد ذیل مرقوم فرمایید.

(۱) اگر فرد خیری بر روی قسمتی از زمین مسجدی هزینه ساخت چند باب مغازه را تقبل نماید و به منظور طرح خود کفایتی به مسجد اهدا نماید. آیا می‌توان با توجه به این که زمین ملک مسجد است فقط یک باب از مغازه‌ها را به خود فرد خیر واگذار نمود؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تبدیل مسجد به مغازه جایز نیست و باید به مسجد برگرداند و واگذار کرد
آن به هیچ کس جایز نیست و اگر زمین وقف است که منافع آن خرج مسجد کنند
زیر نظر شرعی موقوفه باشد با رعایت مصلحت وقف.

بسمه تعالی

تبدیل مسجد به مغازه جایز نیست و باید به مسجد برگرداند و واگذار کردن آن به هیچ کس جایز نیست و اگر زمین وقف است که منافع آن خرج مسجد کنند، هرگونه تصرف در آن باید زیر نظر متولی شرعی موقوفه باشد با مراعات مصلحت وقف.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

(۲) اگر فرد خیر شرط بگذارد که بنده کلیه هزینه چند باب مغازه که زمین آن ملک مسجد است متقبل می‌شوم به شرطی که یک باب از مغازه‌ها به خودم اهدا شود، شرع مقدس چه حکمی می‌نماید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
با فرض اینکه زمین وقف باشد منافع آن را صرف مسجد کنند هرگز
صرف دیدن آن با دیدن نظر متولی شرعی و مصلحت وقف باشد

بسمه تعالی

با فرض این که زمین وقف باشد که منافع آن را صرف مسجد کنند، هرگونه تصرف در آن باید زیر نظر متولی شرعی و به مصلحت وقف باشد.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

۳) آیا مؤسس مسجد که با همت والای همین فرد خیر توانسته است مسجدی را با کیفیتی عالی پایه‌ریزی نماید، می‌تواند به منظور جذب وجوهات خیریه آتی آن فرد خیر که تقبل ساخت آن را می‌نماید، تا زمانی که نامبرده در قید حیات است بدون پرداخت مال الاجاره به وی واگذار و پس از رحمت ایزدی آن، این ملک را به خود اراضی مسجد برگرداند؟

گفته شد که زمین اگر وقف منفعت برای مسجد باشد برگرداننده صرف
متوقف بر اذن و اجازه متولی شرعی و صلاح وقف است و بدون اجازه و اذن برای
هیچ کس جایز نیست.

بسمه تعالی

گفته شده که زمین اگر وقف منفعت برای مسجد باشد، هرگونه تصرف متوقف بر اذن و اجازه متولی و صلاح وقف است و بدون اجازه و اذن برای هیچ کس جایز نیست.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: در این محل مساجد، حسینیه‌ها و تکایای احداث و سال‌های سال است مسلمین در آن محل‌ها به ادای فرایض دینی و اقامه عزاداری و سایر مراسم مذهبی مشغولند. دولت با تصویب یک مصوبه، اراضی بلامعارض شهر را به شعاع ۱۰ کیلومتر جهت تأمین هزینه و اداره امور شهری شهرداری تملک نمود، تا شهرداری با فروش اراضی بلامعارض امکانات اداره شهر را تأمین نماید. نظر به این که اکثر مساجد و حسینیه‌ها به علل گوناگون نتوانسته‌اند عرصه و اعیان آن‌ها را به ثبت برسانند، در وضع فعلی در جهت به ثبت رساندن عرصه و اعیان مساجد، شهرداری ادعای مالکیت عرصه مساجد و حسینیه‌ها را می‌نماید. از محضر مبارک استدعا می‌نماید اعلام نظر فرمایید مساجدی که سال‌ها در آن ادای فرایض می‌شود و عمل به وقف چندین ساله دارد، ادعای شهرداری

به استناد تصویب نامه فوق که ناظر به اراضی بالامانع است وجه شرعی دارد یا خیر؟ و آیا عرصه و اعیان مساجد و حسینیه‌ها، موقوفه و مشمول مقررات وقف می‌باشد یا خیر؟

بِسْمِ
عَرَصَةُ وَاَعْيَانِ مَسَاجِدِ وَحُسَيْنِيَّةِ
مَلِكِ نِسْتِ وِ مَرْقُوفَةِ وِ مَسْمُومَاتِ
۲۸۸۷۱
مَقَرَّرَاتِ وَاقْفِ مِی بَاشَد
دَر رِیَاسَتِ اِسْلَامِ

بِسْمِ تَعَالَى

عرصه و اعیان مساجد و حسینیه‌ها ملک نیست و موقوفه و مشمول مقررات وقف می‌باشد، والله العالم.

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای

استفتاء: مسجدی نسبت به جمعیت محلی، خیلی کوچک و قدیمی است و بزرگ کردن آن ضرورت دارد. عده‌ای می‌گویند مسجد مذکور را خراب نمایند و مقدار لازم هم از حیاط به او اضافه کنند همان جای مسجد اول با هم مسجد بشود، حیاطی هم برای وضوخانه و دستشویی باقی بماند و عده‌ای نظرشان این است مسجد قبلی قدیمی بماند حیاط مسجد را مسجد درست کنند. در این صورت حیاطی برای مسجد باقی نمی‌ماند از محضر حضرت تعالی تقاضا می‌نماییم از جهت شرع و مصلحت کدام یک از نظریه را انتخاب کنیم که اشکالی نداشته باشد.

بسمه
 باید بطور عمد کنند که تغییر وقف صدق نکنند
 بنا بر این قسمت مربوط به حیاط مسجد را ۲۹۲۸۳
 مسجد و قسمت مسجد را حیاط ثانیه
 فزون احتیاط است، و الله العالم

بسمه تعالی

باید طوری عمل کنند که تغییر وقف صدق نکند. بنابراین اگر قسمت مربوط
 به حیاط مسجد را مسجد و قسمت مسجد را حیاط نمایند خلاف احتیاط است،
 والله العالم

علی بن الجواد الحسینی الخامنه‌ای